

Indledningen er redigeret af Stine Kylsø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 20. artikel]”

ved Anders Holm

Indhold

- 1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*
- 2 Indhold
- 3 Anden udgave
- 4 Anvendt litteratur

1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*

“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem” er den tyvende af 21 artikler, som Grundtvig skrev i *Kirkelig Samler* i årene 1855-1861. En oversigt over disse vises nedenfor, og indledningen til hver af dem fås ved at klikke på de respektive links.

[“Om vor tredie Troes-Artikel”](#)

[“Om den Christelige Børnelærdom”](#)

[“Den Christelige Daabspagt”](#)

[“Herrens Bøn ‘Fadervor.’”](#)

[“Det Ny Testamentes Christendom!”](#)

[“Forsagelsen i Daabs-Pagten”](#)

[“Den apostelige Troes-Bekjendelse i den christelige Daabspagt”](#)

[“De syv Sakramenter”](#)

[“De christelige Livstegn”](#)

[“Det christelige, aandelige og evige Liv”](#)

[“Det medfødte og det gienfødte Menneskeliv”](#)

[“Ordet og Troen efter Christi egen Lærdom”](#)

[“Det christelige Ægteskab”](#)

[“Tro og Haab og Kjærlighed”](#)

[“Den guddommelige Treenighed”](#)

[“Skriftemaal og Altergang”](#)

[“Præste-Frihed i Folke-Kirken”](#)

[“Den christne Tro og den christelige Lærdom”](#)

[“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne”](#)

“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem”

[“Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden”](#)

2 Indhold

I “Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem”, der udkom i første halvdel af januar 1860, viderefører Grundtvig den bevægelse fra teologi, i betydningen lære, til teologi som mere eller mindre identisk med eller organisk forbundet med kirkehistorien som dens spejling, han har gennemført i de to foregående artikler (se [oversigten i afsnit 1](#)). Han sondrer mellem to åndshistoriske traditioner eller åndsformer, der stammer fra henholdsvis Rom og Jerusalem. Traditionen fra Rom er karakteriseret ved at bruge hænder, der for Grundtvig i artiklen bliver et billede på magt og magtsprog i kirke og samfund. Traditionen fra Jerusalem, som man finder hos de sande kristne, er karakteriseret ved at bruge røsten med ånd og står for det ægte, det sande og det virkelige. Den romerske tradition er derimod kendetegnet ved det uægte, usande og skinnende (det uvirkelige), et forhold, Grundtvig demonstrerer med eksempler fra Bibelen og fortiden og samtiden. Han udvikler hermed et genkommende tema i forfatterskabet siden artiklen “Rom og Jerusalem (En historisk Parallel.)” fra 1825 (jf. Grundtvig 1825).

Grundtvig indleder artiklen med den blinde Isaks ord til Jakob: “*Røsten er Jakobs, men Hænderne er Esaus*” (1 Mos 27,22). Disse ord rummer en dyb sandhed, mener han. Hvis Isak virkelig lod sig bedrage af hænderne, var det fordi han ligesom Esau, romerne og alle verdensfolkene troede, at hænderne var bedre end røsten. For mennesker er der “*to Slags Virkelighed med tilsvarende Virke-Kredse*” (205), der er i evig konflikt, nemlig mundens og håndens. Disse to udelukker ikke hinanden, men

strides ofte på liv og død om herredømmet over og indflydelse på menneskelivet og dets oplysning (205-206).

Grundtvig bygger nu sin artikel op om den “verdenshistorisk[e] *Kiends-Gierning*” (206), at røsten er Jerusalems, mens hænderne er Roms. Hermed står vi midt i kristenfolkets strid med verdensfolkene. I denne strid er kristenfolkets udgangspunkt, at røsten med åndens ret har den stærkeres ret over hænderne og hele verden. Dette folk beskriver Grundtvig som “en *Skabning af Aandens Røst*, som gienfødtes i *Jerusalem* og udgik derfra paa glødende Tunger til Verdens Ende” (206). Rejser man i tankerne til Rom og Jerusalem, som de er nu (dvs. ser på, hvordan traditionerne lever videre), ser man, at Rom fylder mest, hævder Grundtvig. Især er den romerske betragtning af menneskelivet, som man ser i fx pavedømmet og latinskolen, blevet meget udbredt (207-208).

Kristenfolket ved da også godt, at “den *haandfaste* romerske Betragtning“ (208) er overlegen, ligesom romerne var jøderne overlegne, da Kristus blev født (med folketællingen, jf. Luk 2,1-7), og da han blev korsfæstet (under Pontius Pilatus, jf. Matt 27,11-44). Men Grundtvig ser ikke desto mindre håb for røsten. Ikke så meget i folkets røst og kirkens røst. Disse synes i fare for at blive sammenblandede med den verdslige magt. Det er snarere en slags ytringsfrihed, Grundtvig håber, vil blive virkeliggjort i den nærmeste fremtid, dvs. en situation, hvor kristenfolket frit kan løfte røsten og “forherlige *Aanden* og fordømme *Næve-Retten* [dvs. den stærkeres ret]“ (209). Grundtvig er fortrøstningsfuld på røstens vegne, da den stærkeres ret i sidste ende ikke handler om overmagt, men om sandhed.

Netop sandheden over for hænderne eller magten er et genkommende tema gennem historien, anfører Grundtvig. Som eksempler nævner Grundtvig Pilatus’ spørgsmål om, hvad sandhed er, da Jesus stod for ham (Joh 18,38), og syndefaldet, da hånden gjorde oprør i Paradis ved at gribe om den forbudte frugt (1 Mos 3,6). Begge dele handlede om løgn og sandhed over for hinanden. Sandheden kan man ikke blive kvit, fordi al åndelig sandhed er evig. Den er der altid i samvittigheden. Grundtvig når på den baggrund frem til, at man må tro, at røsten fra Jerusalem altid har hænderne fra Rom imod sig, men til gengæld altid har sandheden, lyset og livet med sig. Som understregning af denne pointe anvender Grundtvig flere gange tydeligt modsigelsens grundsætning, som han har brugt siden 1810’erne som kriterium for argumenters sandhed. Det står skrevet (i Johannesevangeliet), at Jesus siger om sig selv, at han er sandheden og livet og verdenslyset (Joh 14,6). Jo mere vi kender til Jerusalems og kristenfolkets historie, hævder Grundtvig, jo klarere bliver denne forbindelse for os, og des sikrere bliver vort sejrshåb, på trods af hvad de nærmeste udsigter måtte sige os (209-212).

Grundtvig trækker flere steder i artiklen en åndshistorisk linje fra Rom til 1700-tallet og oplysningstænkningen, der for ham at se også er en ‘håndværksmæssig’ (dvs. en håndens) oplysning, som vil promovere en ugudeligt bortforklaring af både Gud og menneske. Denne romerske oplysnings genfødsel og triumf over den jødisk-kristelige betragtning af Gud og verden kan ikke kun forklares ud fra de magter, der repræsenterer en materialistisk tænkemåde, dvs. pavedømmet, Tyrkiet

(Osmannerriget), de slaviske folk og latinskolen, fysisk afstraffelse i skolerne m.m. Den romerske tænkemådes styrke har også ifølge Grundtvig sin rod i “*Natur-Aanden*” (Grundtvig sigter formentlig her til H.C. Ørsteds *Aanden i Naturen*), som Skriften kalder “*Verdens-Guden*” og “*Løgnens Fader*”, og som nu (i Grundtvigs samtid) bare kaldes fornuften (215-216).

Trods den naturalistiske tænkemåde, som Ørsteds idealistiske naturfilosofi repræsenterer, giver Grundtvig i artiklens afslutning udtryk for optimisme på 1800-tallets vegne. Når røsten genfinder sin kraft og erkendes på ny, da vil kristenfolket igen – om ikke kunne tale sig til rette med verden – så dog “tale sammen med den paa *Aandens Enemærker*” (217). Grundtvig kobler på den baggrund røsten sammen med sin kamp for kirkelig frihed, idet han – i en vis forstand i forlængelse af den åbenhed over for “Naturalister, med Aand” (Grundtvig 1832, s. 74), som kommer til udtryk i *Nordens Mythologi* fra 1832 – ser frem imod, at en generel sans for ordets og åndens styrke vil give kristentroen gode kår i verden. Røsten fra Jerusalem er forbundet med Herrens røst, der lyder i dåb og nadver. Spørgsmålet er, om denne røst med ånd er stærkere end den røst, der er i verden, og som har en ‘verdslig arm’ (dvs. en verdslig øvrighedsmagt). Afslutningsvis skitserer Grundtvig en form for apokalyptisk vision om en endetidskamp, hvor kampen kommer til at stå mellem kristenfolket og verdensfolket, historiens og naturens ånd, eller mellem det sande og falske verdenslys (217-218).

3 Anden udgave

I 1868 udkom “Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem” og de øvrige artikler fra *Kirkelig Samler* i den samlede bogudgave, *Den christelige Børnelærdom*, kaldet “Anden Udgave”. En generel indledning til andenudgaven kan tilgås ved at klikke [her](#).

4 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1825) “Rom og Jerusalem (En historisk Parallel.)” i *Theologisk Maanedsskrift*, bind 1, s. 201-230. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1832) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1868) *Den christelige Børnelærdom, betragtet af Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Anden Udgave, optrykt efter “Kirkelig Samler”*. København.